

CÉDRIC GRAS

ALPINIȘTII
LUI STĂLIN

Traducere din limba franceză de Giuliano Sfichi

POLIROM
2024

Cuprins

Abalakov	9
----------------	---

PARTEA ÎNTÂI

SECERA ȘI PIOLETUL

De origine burgheză	15
Un Fontainebleau al Siberiei	19
Constructorii ai viitorului luminos	23
Societatea pentru Turism Proletar	27
Unitatea 29	38
Vârful Stalin	52
Vârful Lenin	65
Cuceritorii utilului.....	78
Dezastru pe Khan Tengri.....	87

PARTEA A DOUA

ORGANIZAȚIA ALPINIȘTILOR
CONTRAREVOLUȚIONARI

1937, un an nou fericit!	111
Un frate în arest	126
Totul se năruie.....	137
Articolul 58	148
Frontul din Caucaz	160
Spre Himalaya!	173
Crimă sau accident	184

PARTEA A TREIA

VITALI ABALAKOV

Spartak Moscova.....	201
Dezghețul	212
Victorie pe Vârful Victoriei.....	224
Fața nordică a Everestului	233
Eșecul de pe Vârful Comunismului.....	248
Patriarhul.....	255
Opt femei sovietice.....	262
Everest 1982	270
Epilog	277
<i>Mulțumiri</i>	287
<i>Bibliografie</i>	289

Evgheni este rechiziționat pentru a-și preda arta în centrele din Caucaz. Nu evadează decât ca să realizeze traversarea câtorva vârfuri pe care le menționez pentru frumusețea numelor lor, Tsurungal, Ailama și Nuam-Kuam, în timp ce, la Moscova, Anna e acum însărcinată. Copilul se numește Aleksei, Aleksei Evghenievici Abalakov, și se naște în aceeași zi ca și tatăl său, 17 februarie, în 1941. Pactul germano-sovietic beneficiază de o păsuire. Generația care vede lumina zilei în zorii unui conflict fără termen de comparație e condamnată să crească în absența tatălui. Așteptând chemarea la război, Evgheni sculptează neobosit în atelierul său. A câștigat un concurs pentru un monument în cinstea lui Cikalov, celebrul aviator care a legat Moscova de Kamceatka și a efectuat primul zbor transpolar. Cikalov e un autentic erou sovietic, un pionier, un cuceritor. Cikalov, de Abalakov! Nu se știe care dintre cei doi, artistul sau modelul, e cel mai adulat de mulțimi în acel moment.

Evgheni nu va termina niciodată această lucrare. Pe 22 iunie 1941, Hitler declanșează operațiunea Barbarossa. Data a rămas întipărită în memoria tuturor cetățenilor din fosta Uniune Sovietică. Ea semnifică mobilizarea tuturor bărbaților, trimiși într-un adevărat iad. Frații Abalakov urmăresc dezastrul în ziare și la radio. Avioanele de pe cer sunt de fiecare dată cele ale inamicului, pierderile sunt mereu sovietice. Blitzkriegul se întinde de la Marea Neagră până în Arctica, iar Ucraina este secerată asemenea grânelor ei. Cu tancurile, lucrurile

stau la fel ca și cu colțarii pentru gheață: echipamentul nazist este superior la toate capitolele. Armata Roșie, deja decapitată de procesele staliniste, e buimăcită.

A venit timpul ca pioleții să fie schimbați cu puști-mitraliere. Frații Abalakov au scăpat, cred, complet de serviciul militar în haosul revoluției. Chiar dacă sunt familiarizați cu armata, căreia i-au ghidat alpiniadele la care participau regimente întregi, acum nu mai e vorba de ascensiune în uniformă, cu pistolul în mână, cu salve și urale în vârf de munte. Hitler disprețuiește rasa slavă. Frontul de est care tocmai a fost deschis reprezintă un război total, genocidar, care nu ține cont de civili, în care mila este o slăbiciune. Nu e *un război*, ci *războiul*, fără capitulare, fără armistițiu. În Uniunea Sovietică, el se va numi „Marele Război pentru Apărarea Patriei”, iar imnul rezistenței va proclama în refrenul său „războiul sfânt”.

Nu am găsit decât puține elemente despre cei patru ani care urmează. O gaură neagră în biografiile lor. Știu doar că Vitali cere să plece pe front înainte să fie reformat pentru invaliditate. Va rămâne în spatele frontului. Evgheni, în schimb, se prezintă la sfârșitul lui iunie 1941 la stadionul Dinamo din Moscova, în apropiere de casa lui. Aici este mobilizat un batalion ceva mai aparte, sub autoritatea NKVD-ului, același NKVD care i-a chinuit fratele. Dacă înrolarea are loc într-o incintă sportivă, motivul este că, pe lângă agenți ai serviciilor și câțiva combatanți din Internaționala socialistă – austrieci care au supraviețuit epurărilor, veterani ai războiului

din Spania, polonezi –, unitatea își recrutează oamenii din mediul Institutului Central de Educație Fizică.

Mai mulți campioni de la cluburile ȚSKA și Dinamo sunt astfel înrolați în unitatea NKVD-ului: boxeri, săritori cu prăjina, fotbaliști și... alpiniști. Astăzi, o placă amplasată pe tribuna de nord a stadionului amintește că „aici, pe 27 iunie 1941, au fost formate primele batalioane din OMSBON, care a luptat eroic” etc. OMSBON este acronimul imposibil pentru „brigadă motorizată de pușcași”. Brigada i se supune direct lui Lavrenti Beria, noul comisar al poporului pentru Afacerile Interne.

Din acest moment, nu mai știu despre Evgheni decât ce am putut să citesc în legătură cu unitatea lui. Ea este mai întâi staționată în Pușkino, la nord de Moscova, nu departe de domiciliul lui Vitali. Capitala are trei centuri de apărare. Mobilizarea este generală. Au fost repatriate trupe din Siberia și din Extremul Orient, unde Imperiul Japonez s-a angajat în păstrarea statu-quoului. Însă totul scârțâie, totul trosnește, liniile sunt rupte, trupele sunt prinse în capcană, Luftwaffe stăpânește cerul. Armatele germane înaintează, exterminând evreii și comuniștii. Nu știu la ce operațiuni ia parte Evgheni. Misiunea oficială pe care o are OMSBON este să contracareze acțiunile spionilor, să realizeze diversiuni, să recunoască pozițiile artileriei inamice. Îmi spun în gândul meu că Evgheni rătăcește undeva prin marile păduri înzăpezite, unde panzerele se împotmolesc uneori cât să ia un repaus.

Frații Abalakov își pierd aici urma în marea Istorie. Pentru a apăra Moscova, Stalin îl recheamă pe mareșalul Jukov de la Leningrad, asediat și el. Se pare că niște alpiniști au acoperit acolo aurul de pe fleșele fortăreței Petropavlovskaja ca să nu atragă privirea din văzduh. La fel ca oricine, alpiniștii își apără patria. Sunt o mână de oameni printre milioanele care exultă și pier. Capitala Sovietelor se protejează cu lucrări de apărare. Sediul Partidului Comunist este evacuat. Anna Kazakova ridică, poate, baricade. Este cert că Valentina muncește într-o fabrică de mine, învățându-i totodată pe recruți să schieze. Probabil că la fel face și Vitali, în cazul în care nu lucrează ca inginer într-o fabrică de delicatese transformată în linie de producție de muniții. Asta dacă nu cumva germanii locuiesc deja în casa lui, aruncându-i pe el și ai săi pe drumurile exodului.

Pe 7 noiembrie 1941, pentru aniversarea revoluției, are loc acea incredibilă paradă a apărătorilor patriei în Piața Roșie. Coloanele în poziție de drepti salută înainte de a pleca, electrizate, direct spre front. Trecerea în revistă a trupelor este anticamera morții, un adio al celor care se sacrifică. Odată cu înghețul, drumurile au redevenit practicabile pentru blindate. Luptele se dezlănțuie mai violent ca niciodată. Sute de mii de mujici sunt deja morți sau luați prizonieri. La începutul lui decembrie, unele unități germane ajung la periferia Moscovei, în capătul liniilor de tramvai.

În acele săptămâni, unitatea de infanterie motorizată în care a fost încorporat Evgheni se încartiruește la

etajele marelui magazin de stat GUM*, aflat lângă Piața Roșie. Instalat în mijlocul rafturilor și vitrinelor, batalionul formează un ultim zid de apărare în fața Kremlinului unde stă pitit Iosif Stalin. Este o unitate de elită care nu pare să fi fost expusă inutil tunurilor inamice. Nu-i trimiți pe atleți și pe agenții NKVD-ului în prima linie. Mă întreb chiar dacă nu cumva Evgheni a putut, în perioadele de acalmie, să-și vadă în fugă fiul nou-născut și să o viziteze pe Anna. Îmi place să cred că, în vacarmul și momentele de liniște din care e făcut războiul, se gândește la toate ascensiunile amânate. Aici e întru câtva ca la mare altitudine. Temperaturile coboară până la -50°C . Generalul Iarnă îi îngheață pe germani, cărora degerăturile le înnegresc degetele și ale căror mașinării se blochează.

Moscova e salvată. Contraatacul începe încă din ianuarie. Uniunea Sovietică poate opune inamicului nu doar climatul său, ci și nenumărate coloane de oameni și de blindate. Un alt capitol începe în vara lui 1942, când lui Hitler îi vine ideea să pună mâna pe câmpurile petrolifere azere. Wehrmacht-ul asediază Stalingradul și încearcă să o ia pe scurtătură prin trecătorile înalte ale Caucazului. Este vorba despre operațiunea Edelweiss, care îi sfidează în mod direct pe alpiniștii sovietici. Or, aceștia sunt împrăștiați prin toate corpurile de armată și pe toate fronturile, de la masivele din Iran până la

* Abreviere de la *Glavnîi Universalnîi Magazin* („Magazin Universal Principal”) (n.tr.).

câmpiile mohorâte de pe Volga. Statul-major nu a avut niciodată în vedere un război pe înălțimi. Alpinistele militare n-au fost niciodată altceva decât niște ascensiuni ocazionale. Nu există trupe montane.

Ofensiva *Gebirgsjäger*-ilor, vânătorii de munte naziști, este resimțită în Uniunea Sovietică precum o lovitură de cuțit în spate. Căci ocupantul se adaptează în mod ciudat la mediu în Caucaz. Și pe bună dreptate! Pe timp de pace, unii germani au făcut echipă comună cu rușii pe munți. Posedă hărți realizate cu prilejul acelor expediții frățești. „Flăcăul ăsta neamț, care înainte de război se cățara pe-aceste pante alături de tine” și care „acum își pregătește arma pentru bătălie”, va cânta mai târziu Vladimir Vîsoțki, cu refrenul: „Pentru că sunt munții noștri, ne vor ajuta!”. Mergând la luptă, sovieticii nu strigă „Pentru Stalin!”, ci *Za rodinu!*, „Pentru pământul natal!”, pentru patria-mamă.

Gebirgsjäger-ii înaintează cu atât mai ușor cu cât unele popoare caucaziene, devenite imune la bolșevism și stalinism, îi primesc cu brațele deschise. Asta le va aduce deportări nemiloase câțiva ani mai târziu. *A contrario*, mii de civili pleacă pe jos spre sudul lanțului muntos. Femei, copii, bătrâni traversează în coloane lungi trecătorile înalte pentru a coborî în Georgia. Rezistența se organizează din Svanetia, unde orașul Mestia se numea pe atunci Beria. *Jäger*-ii stăpânesc terenul și, în august 1942, își permit chiar să urce pe Elbrus. O umilire completă pentru generația fraților Abalakov. Drapelul nazist flutură pe acoperișul Europei, pe care